

Предскифское погребение близ с. Васильевка

Резюме

При раскопках кургана I у с. Васильевки Старобешевского района Донецкой области было обнаружено впускное погребение (№ 25), совершенное в прямоугольной яме, перекрытой деревянными плахами. Костяк погребенного лежал в вытянутом положении на спине, головой на запад. Инвентарь беден: костяные втульчатая проколка, резная застежка и втульчатый четырехгранный наконечник стрелы, фрагменты железного ножа. Погребение датируется VIII — первой половиной VII в. до н. э.

Интересен круг аналогий застежки, найденных в погребениях близ г. Запорожья, на Кавказе, в Северной Туве, Восточном Казахстане, на Алтае и в Малой Азии.

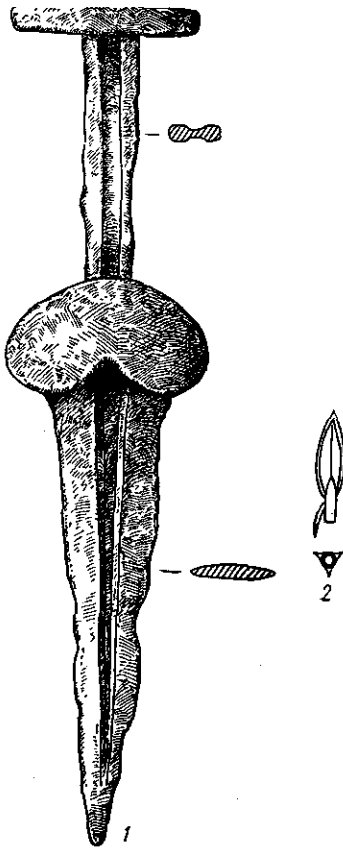
Е. В. ЯКОВЕНКО, В. Ф. ПОКОТИЛО

Скіфська зброя в Менському краєзнавчому музеї

З 1954 р. на Чернігівщині у райцентрі Мена працює краєзнавчий музей. Його численні, дуже старанно зібрані експонати висвітлюють історію Менщини з найдавніших часів до наших днів.

Цю замітку присвячено публікації двох предметів озброєння, виставлених у відділі стародавньої історії району. Один з них — прекрасно збережений залізний кинджал, знайдений в урочищі Лан на околиці м. Мена під час оранки. Це типовий скіфський акінак загальною довжиною 28 см. Пряме руків'я з жолобком посередині і двома боковими валиками вінчає тонке брускоподібне навершя (довжина руків'я — 8 см, ширина — 1,7 см, довжина навершя — 6,2 см, товщина — 1 см). Массивне перехрестя довжиною 6,5 см, шириною 2,4 см має округлу ниркоподібну форму. Клинок кинджала массивний; обидва леза від широкої основи під кутом сходяться до вістря, по центру леза — чотири поглиблені вертикальні лінії. У перетині клинок має лінзоподібну форму, довжина його — 15 см, ширина основи — 4 см (рис. 1, 1).

На жаль, відсутність інших супровідних матеріалів не дає змоги визначити характер комплексу в цілому; лишається припустити, що кинджал, можливо, належав до зруйнованого оранкою поховання воїна. Але завдяки тому, що акінак добре зберігся, можна з достатньою вірогідністю визначити його належність і час виготовлення. Найближчі територіальні паралелі (мається на увазі Лівобережне Подніпров'я) ми знаходимо цьому кинджалу серед комплексу речей відомої Старшої Могили поблизу

Предмети скіфської зброї:
1 — залізний кинджал; 2 — бронзовий наконечник стріли.

с. Аксютинці на Сумщині¹. Там серед предметів озброєння виявлено два залізних мечі довгий (до 75 см) і фрагментований короткий (близько 45 см). Форма обох мечів загальними обрисами і окремими деталями нагадує кинжал з Менського музею, що дає, безсумнівно, підставу віднести його до часів скіфської архаїки і датувати VI ст. до н. е.

Другий предмет — бронзовий трилопатовий наконечник стріли з довгою втулкою і шипом на ній знайдено в урочищі Бурімка поблизу с. Слобідка Менського району. Головка наконечника овальної форми з ложком на всю довжину грані. Загальна довжина наконечника 3,7 см (рис. 1, 2). За типом цей бронзовий наконечник аналогічний окремим екземплярам з відомих сагайдачних наборів VI ст. до н. е. — згаданої Старшої Могили і кургану № 17 того самого могильника², що в свою чергу знаходять найближчі паралелі в класичних комплексах скіфської архаїки — в Мельгуновському і Келермеському курганах.

Таким чином, предмети скіфського озброєння з Менського музею поповнюють досить невеликий набір археологічних матеріалів скіфського часу з території Чернігівщини. Особливої уваги заслуговує кинжал, що разом з такою першорядною річчю, як скіфське навершя Чернігівського історичного музею³, значно розширяє наші уявлення про зв'язки племен лісової смуги з кочівниками степу в часи архаїки.

Э. В. ЯКОВЕНКО, В. Ф. ПОКОТИЛО

Скифское оружие в Менском краеведческом музее

Резюме

На севере Черниговщины, в музее райцентра Мена экспонируются два предмета скифского вооружения — железный кинжал и бронзовый наконечник стрелы. Найдены они при случайных обстоятельствах и, к сожалению, без сопровождающих вещей. Хорошая сохранность позволяет сопоставить их с широким кругом аналогичных предметов и надежно датировать VI в. до н. э.

Н. О. ЛЕЙПУНЬСКА

Амфори з затопленої частини Ольвії

Під час робіт підводного загону Ольвійської експедиції 1974—1975 рр. з дна лиману було піднято значну кількість великих фрагментів кераміки (близько 1000) *. Вони являють собою різноманітні форми посуду різних хронологічних періодів, серед яких переважають амфори. Попередня обробка комплексу показала, що він містить як уже відомі раніше, але недосить широко представлені в ольвійському матеріалі типи амфор, так і зразки нових для Ольвії форм.

Дослідження матеріалу «підводного комплексу» становить певні труднощі, бо в зв'язку з тривалим перебуванням у воді відбуваються значні зміни у кольорі та інших властивостях глини, що звичайно відіграє велику роль у визначенні центрів виробництва посуду. Поверхня черепків дуже пошкоджена, вкрита шаром різних відкладів і черепашок, лак та інші покриття часто зникають, багато домішок вимива-

¹ Ильинская В. А. Скифы днепровского лесостепного левобережья. Киев, 1968, с. 88, табл. 1, I, Б.

² Там же, табл. II, 26—28; табл. XI, J7.

³ Археологія Української РСР. Київ, 1971, т. 2, с. 155, рис. 43, 3.

* Комплекс ще не піднятий повністю, проте і виявлена вже кераміка має значний інтерес. Уся вона походить з площі замуленого піску (110 × 50 м) розташованої на відстані 155 м від берега, на північ від створу післягетської стіни.